

Відзив

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Маруняк Євгенії Олександрівни

«Соціально-економічний простір (методологія

геопросторових досліджень та практика планування)»,

представлену на здобуття наукового ступеня доктора географічних наук із спеціальності 11.00.02 – економічна і соціальна географія.

1. Актуальність теми дослідження.

Суспільні трансформації в геопросторовій системі простір (простір і час) – території – географічні місця в умовах глобалізації та формування постіндустріального суспільства формують нові реалії світосистеми і окремих її країн. У загальних закономірностях та конкретних характеристиках сучасного господарства т.зв. країн «центру» вже проглядаються риси принципово нового етапу розвитку цивілізації. В той же час в Україні, для якої здобуття незалежності відкрило нові геополітичні перспективи, в цивілізаційному плані поки-що продовжується формування нового громадянського суспільства, а в економічному – країна залишається в стані напівпериферії світового господарства. Тож держава Україна має визначитись із стратегією розвитку і перспективними принципами розбудови господарства. За таких умов розробка теорій та практик, які могли б бути впроваджені в розробки її національної та глобальної господарської політики є актуальною і життєво необхідною.

Виконане автором дослідження дозволяє розв'язати важливу наукову проблему розробки методології геопросторового дослідження та напрямів вдосконалення планування розвитку господарства в Україні та її регіонах в нових реаліях сучасного світу.

2. Наукова новизна та ступінь обґрунтованості положень.

Наукова новизна запропонованої дисертаційної роботи полягає у наступному.

1. Сформульовано та обґрунтовано визначення соціально-економічного простору як частини геопростору.

При цьому в процесі обґрунтування глибоко проаналізовано історіографію питання категорії простір (простір – час) від древніх греків до наших днів; підкреслено, що в умовах глобалізації та інформаційно-технологічної революції із інших частин геопростору на перший план виходять інноваційно-технологічний та інформаційний простори; обґрунтовано центрально-периферійний концепт соціально-економічного простору; розглянуто як соціально-економічний геопростір співвідноситься з територіями та географічними місцями тощо.

2. Запропоновано авторське бачення змісту та динаміки зв'язків в системі «Центр-Периферія».

В обґрунтуванні – бачення цієї системи, як всеохоплюючого явища; інтерпретація цього явища в цивілізаційному та світосистемному аспектах; введення в відому тезу про посилення взаємозв'язків і взаємодії в світосистемі поняття індексів глобального впливу.

3. Розроблено схему процесу сучасного просторового планування, визначено його основні принципи та викладена концепція інтегрованого планувального процесу в Україні.

Аргументація базується на всебічному врахуванні дискурсу тематики «сустейнебіліті» («сталого» або «збалансованого» розвитку), запропоновано алгоритм розробки системи індикаторів сталого просторового розвитку, авторську методику оцінювання просторового розвитку, відповідний апарат кількісних методів в наукових розвідках та територіальному плануванні тощо.

4. Проаналізовано просторовий вимір найбільш актуальних глобальних викликів та окреслено ряд трендів цією проблеми стосовно України.

Подано авторське бачення основних трендів та викликів глобалізації; звернено увагу на протиріччя просторових процесів в динаміці систем розселення (урбанізація v/s маргіналізація); для України визначені основні виклики і зроблена спроба визначити основні можливості відгуків на можливі загрози.

5. На основі авторської методики здійснено оцінку просторового розвитку України та на прикладі її модельних регіонів (Київська, Дніпропетровська, Львівська та Одеська області) виявлені відмінності соціально-економічного простору та накреслено напрями вдосконалення планувального процесу в Україні для забезпечення національних інтересів на умовах сталого (збалансованого) розвитку.

Окремо (безвідносно до елементів новизни) відзначимо чіткість визначень і дефініцій категорій і термінів в тексті (що свідчить про гостроту розуму автора) поєднану з глибоким баченням суті того чи іншого об'єкта чи реалії. Звернемо, наприклад, на чіткість у визначенні понять «соціально-економічний простір», «цивілізація», «просторовий розвиток» тощо.

3. Значущість положень і висновків для науки і практики.

Здобутки автора в теоретичних та системно-аналітичних аспектах є внеском у суспільну географію в таких аспектах:

- у сфері методології суспільної географії – запропоновано та обґрунтовано сучасне бачення соціально-економічного простору як частини геопростору, а також авторське бачення змісту та динаміки зв'язків в системі «Центр-Периферія» в постіндустріальну добу;
- у теоретичному плані – підкреслено і обґрунтовано виключну роль геопросторового чинника в розумінні будови господарства країни (зокрема – України) та організації його просторового планування;
- у системно-аналітичному руслі – послідовно висвітлені будова сучасного світового соціально-економічного простору, система

глобальних трендів і викликів, проблематика територіальних проблем України;

- у прикладній сфері (зокрема в територіальному плануванні) – запропоновано напрями вдосконалення планувального процесу в Україні для забезпечення національних інтересів держави.

4. Дискусійні питання та зауваження.

Разом з тим, в роботі маємо ряд дискусійних проблем, є й деякі, на наш погляд, недоліки.

У вступній частині роботи досить розгорнуто задекларовані позиції наукової новизни (під рубрикою «вперше – II позицій») які можна було б згуртувати в меншу кількість позицій, але це виглядало б потужніше. Наприклад, можна об'єднати: визначення соціально-економічного геопростору і визначення поняття його центра; пропозицію схеми процесу просторового планування та концепції інтегрованого планувального процесу в Україні; розробку методики комплексної оцінки просторового розвитку та індексу просторового розвитку.

В першому розділі дано блискуче визначення соціально-економічного простору, підкреслено, що в умовах глобалізації на перший план виходять інноваційно-технологічний та інформаційний простори, але недостатньо розкрито сув'язь і взаємодію між першим і другим.

В другому розділі подано цікаве бачення центр – периферійної системи відносин, але активність недержавних акторів в цих відносинах тільки окреслена.

В наступних розділах всебічно розглянута система глобальних трендів і викликів, але серед відгуків бачимо лише пропозицію імплементації сталого розвитку, варто було б розглянутись що до інших можливостей?

Але згадані упущення та дискусійні питання не знижують загалом високого теоретичного, методологічного і прикладного рівня дисертації Є.О. Маруняк.

5. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Маруняк Євгенії Олександрівни «Соціально-економічний простір (методологія геопросторових досліджень та практика планування)» є самостійним науковим дослідженням в якому вирішується важлива наукова проблема – розроблена методологія геопросторового дослідження та напрямів вдосконалення планування розвитку господарства в Україні та її регіонах в нових реаліях сучасного світу. Вона відповідає вимогам до докторських дисертацій, а її автор Маруняк Євгенія Олександрівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора географічних наук із спеціальності 11.00.02 – економічна і соціальна географія.

Офіційний опонент

доктор географічних наук, професор,
професор кафедри країнознавства і туризму
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Б.П. Яценко

Київ, 22 вересня 2016 року

Підпис
Секретар

Б. П. Яценко засвідчує
географічного ф-ту

Волошина М.І